

JŲ ŠVIESUS ATMINIMAS

ANDRIUS BENDŽIUS
(1917 09 13–1994 08 11)

Vilniaus universiteto profesorius habil. dr. Andrius Bendžius gimė ža-
navykų krašte, Rėžgalių kaime. Baigęs mokslus Sudargo pradžios mo-
kykloje, kurią neretai nostalgiskai prisimindavo, išmoko kalvio amato.
1935–1939 m. dirbo šaltkalviu Kudirkos Naumiesčio remonto dirbtuvėse
bei Vilkaviškio metalo apdirbimo fabrikėlyje. Ši darbininkiška jaunystė
vėliau jam labai daug padėjo. 1939 m. pavasarį buvo pašauktas tarnauti
Lietuvos kariuomenėje. Kaip jaunuolis, dirbęs metalo darbus, pateko į
Autorinktinę. Čia išmoko „šoferiauti“, kaip tuomet sakydavo. Būdamas
drausmingas, kruopštus, reiklus, o kartais netgi smulkmeniškias, neliko
nepastebėtas, ir po pusmečio tapo vairuotojų rengimo instruktoriumi ir
išmokė vairuoti automobilį keliasdešimt Lietuvos kareivėlių. 1940 m., po
Lietuvos okupacijos bei aneksijos, pertvarkant, t. y. likviduojant Lietuvos
kariuomenę, buvo paliktas tarnauti Raudonojoje armijoje ir tęsė savo
ankstesnę autoinstruktoriaus tarnybą. Dėl to jo tarnybos laikas gerokai
pailgėjo ir baigėsi tik 1946 metais, nes, karui prasidėjus, likimas iš Pa-
bradės poligonų nubloškė jį į Rytus. Tarnavo 16-ojoje šaulių divizijoje.
Karą baigė vyresniojo leitenantu, pulko artilerijos tiekimo viršininku.

Sovietinėje sistemoje pokario laikais tarnyba Raudonojoje armijoje
duodavo tam tikrų dividendų. Tad ir būsimasis profesorius 1946–1947
bei 1950–1951 metais Vilniuje keliuose institucijose dirbo vadovaujanti
darbą. 1947–1948 m. dar mokėsi, pagreitintai įsigijo brandos atestatą.
Tarnybos metu 1946 m. su epizodine partine propagandine užduotimi
buvo pasiųstas į provinciją. Varėnos apskr. Užnemunės dalyje pateko į
partizanų pasalą ir vos išsigelbėjo, bet po sužeidimo liko invalidas.
1953 m. baigė istorijos studijas Vilniaus pedagoginiame institute ir įsto-
jo į tik ką atsidariusią istorijos aspirantūrą Vilniaus universitete. Po

aspirantūros 1956 m. universitete pradėjo pedagogo karjerą. 1960 m. apgynė istorijos mokslų kandidato disertaciją ir tais pačiais metais tapo TSRS istorijos katedros vedėju. Šiame pedagoginiame poste išbuvo iki 1985 m. pradžios. 1961–1965 m. buvo Istorijos-filologijos fakulteto dekanu. 1972 m. apgynė istorijos mokslų (habilituoto) daktaro disertaciją ir 1976 m. tapo profesoriumi. Nuo 1985 m., pablogėjus sveikatai, pasiliko dirbti tik profesoriumi konsultantu, o nuo 1991 m. rudens išleistas į pensiją. 1993 m. ir habilituoto daktaro disertacija, ir profesoriaus vardas buvo nostrifikuoti.

Prof. A. Bendžius yra paskelbęs per 50 darbų (130 autorinių lankų) sovietmečio švietimo bei Vilniaus universiteto istorijos klausimais. Jo rašiniuose labai ryški duoklė to meto dvasiai. Dalyvavo rengiant kolektyvinius leidinius, ypač iš Vilniaus universiteto istorijos. Vis dėlto didelė jo monografija „Bendrojo lavinimo ir aukštoji mokykla Tarybų Lietuvoje 1940–1960 m.“ labai ilgai išlaikys faktografinę reikšmę. Autorius kruopščiai apdorojo labai gausią ir išblaškytą archyvinę informaciją, ją susistemino ir sudėjo į daugybę lentelių. Lygiai taip pat nemažą faktografinę reikšmę turės ir jo parengta bei redaguota Vilniaus universiteto istorijos trečioji knyga apie 1940–1979 metus. Faktografijos požiūriu ypač svarbi, tiesiog enciklopedinė yra jo parengta baigiamoji knygos dalis „Pagrindinė katedrų sudėtis (1944–1979 m.)“ Visa tai padaryta itin atkaklaus ir užsispyrusio autoriaus.

Mirė Vilniuje. Palaidotas Antakalnio kapinėse.

SIGITAS JEGELEVIČIUS